

Právní odpovědnost

ZZS Středočeský kraj

Mgr. MUDr. Dita Mlynářová

2015

Základní právní předpisy

- Listina základních práv a svobod:
- Čl. 6 – Právo na ochranu života má každý
- Čl.7 – Nedotknutelnost osoby
- Čl.8 – Osobní svoboda – ústavní péče bez souhlasu do 24 hodin hlásit, 7 dnů na PR
- Čl.10 – Právo na ochranu osobních údajů
- Čl. 31 – Právo na ochranu zdraví a bezplatnou zdravotní péči na základě veřejného pojištění

Úmluva o lidských právech a biomedicíně

- Čl. 3 – Spravedlivý přístup ke zdravotní péči
- Čl. 4 – Profesionální standardy
- Čl. 5 – Jakýkoli zákrok pouze se svobodným a informovaným souhlasem!!!
- Článek 8 – Situace nouze vyžadující neodkladná řešení a článek 26 Právo státu omezit zákonem
- Čl. 9 – Zřetel na dříve vyslovená přání
- Čl. 10 – Ochrana osobních údajů a právo na informace o zdravotním stavu
- Dodatkové protokoly: Klonování. Transplantace..

Obecné zákony se vztahem ke zdravotnictví

- Těžko všechny vyjmenovat, zde základní
- Občanský zákoník – „starý“ a „nový“
- Občanský soudní řád
- Trestní zákoník a trestní řád
- Správní řád a soudní řád správní
- Zákoník práce
- Zákon o sociálně právní ochraně dětí

Předpisy medicínské - zákony

- Zákon o zdravotních službách **372/2011**
= pravidla hry poskytovatel ZS – pacient
+ pravidla hry poskytovatel ZS – stát
- Zákon o specifických ZS **373/2011** –
zásahy do reprodukce, psychochirurgické
výkony, genetická vyšetření, léčba krví,
experiment..
- Zákon o zdravotnické záchranné službě
374/2011

Předpisy medicínské - zákony

- Zákon o ochraně veřejného zdraví
258/2000
- Zákon o zdravot. prostředcích 123/2000
- Zákon o léčivech 378/2007
- Transplantační zákon 285/2002
- Zákon o buňkách a tkáních 296/2008
- Zákon o umělém přerušení
těhotenství 66/86
- Zákon o ochraně před NL 379/2005

Předpisy medicínské - prováděcí

- K provedení interrupčního zákona 75/1986
- Dispenzární péče 39/2012
- Preventivní prohlídky 70/2012
- Minimální věcné a technické vybavení ZZ/KPDP 92/2012
- Minimální personální zabezpečení 99/2012
- Vedení zdravotnické dokumentace 98/2012

Předpisy medicínské - prováděcí

- Vyhláška 101/2012 o traumatologickém plánu
- Vyhláška 100/2012 o předepisování zdravotnických prostředků a zacházení s nimi
- Vyhláška 102/2012 o hodnocení kvality a bezpečí lůžkové zdravotní péče
- Vyhláška 104/2012 o posuzování nemocí z povolání
- Vyhláška 116/2012 o předávání údajů do NZIS

Předpisy medicínské - prováděcí

- Vyhláška **289/2012** o Listu o prohlídce zemřelého – účinnost od 20.9.2012
- Vyhláška **537/2006** o očkování proti infekčním nemocem
- Vyhláška **306/2012** o hygienických požadavcích na provoz ZZ – účinnost od 1.10.2012

Druhy právní odpovědnosti

- Trestní
- Občanskoprávní – náhrada škody, ochrana osobnosti
- Pracovněprávní – limit 4,5 X PMV
- Správní
- Disciplinární
- Smluvní

Podmínky právní odpovědnosti

1. Porušení právní povinnosti
2. Škodlivý následek
3. Příčinná souvislost mezi bodem 1 a 2
4. Zavinění – úmyslné, nebo z nedbalosti

V trestním právu vše prokazuje obžaloba

V občanském procesu 1-3 prokazuje žaloba
žalovaný může prokázat, že nezavinil.

Druhy zavinění

- ÚMYSLNÉ
  - a) Úmysl přímý – věděl, chtěl, způsobil
  - b) Úmysl nepřímý, eventuální věděl a byl srozuměn
- Z NEDBALOSTI
  - a) Nedbalost vědomá – věděl, nechtěl, spoléhal bez přiměřených důvodů
  - b) Nevěděl, ale vědět měl a mohl

Trestné činy zdravotníků

- Ublížení na zdraví z nedbalosti-
- Neposkytnutí pomoci -
- Neoprávněné nakládání s osobními údaji -
- Neoznámení a nepřekažení trestného činu – zejména týrání, vražda, těžké ublížení...
- Trestné činy proti těhotenství
- Vystavení nepravdivé lékařské zprávy

Další trestné činy

- Omezení a zbavení osobní svobody
- Poškození cizích práv
- Šíření nakažlivé choroby
- Ohrožení pod vlivem návykové látky
- Neoprávněné nakládání s orgány, lidským genomem a embryí, klonování

Zákon o zdravotních službách

Povinnosti poskytovatele:

- poskytovat zdravotní služby na náležité odborné úrovni,
- zpracovat seznam cen poskytovaných zdravotních služeb nehrazených a částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění a umístit ho tak, aby byl seznam přístupný pacientům;
- vymezit provozní a ordinační dobu

- v době nepřítomnosti nebo dočasného přerušení poskytování zdravotních služeb zpřístupnit pacientům informaci o poskytnutí neodkladné péče jiným poskytovatelem
- zpracovat seznam zdravotních služeb, k jejichž poskytnutí je vyžadován písemný souhlas
- 6. vést evidenci o podání stížností a o způsobu jejich vyřízení

- podílet se na žádost kraje, na zajištění lékařské pohotovostní služby
- předávat údaje do Národního zdravotnického informačního systému
- uzavřít pojistnou smlouvu o pojištění své odpovědnosti za škodu způsobenou v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb
- předat zprávu o poskytnutých zdravotních službách registrujícímu poskytovateli v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru praktické lékařství pro děti a dorost, je-li mu tento poskytovatel znám

Další povinnosti poskytovatele zdravotních služeb

- informovat pacienta o ceně poskytovaných zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených
- informovat pacienta o tom, že se na poskytování zdravotních služeb mohou podílet osoby získávající způsobilost k výkonu povolání
- pacienta seznámit s jeho právy a povinnostmi při poskytování zdravotních služeb a vnitřním řádem;

Povinnosti zdravotnického pracovníka

- poskytovat zdravotní služby, ke kterým získal odbornou nebo specializovanou způsobilost
- poskytovat zdravotní služby na náležitě odborné úrovni
- poskytovat neprodleně odbornou první pomoc každému, jestliže by bez této pomoci byl ohrožen jeho život nebo vážně ohroženo zdraví

Práva zdravotnického pracovníka

- získat od pacienta informace o tom, že pacient, je nosičem infekční nemoci podle zákona o ochraně veřejného zdraví, a o dalších závažných skutečnostech o jeho zdravotního stavu,
- neposkytnout zdravotní služby v případě, že by došlo při jejich poskytování k přímému ohrožení jeho života nebo k vážnému ohrožení jeho zdraví.
- odmítnout poskytnutí zdravotních služeb pacientovi v případě, že by jejich poskytnutí odporovalo jeho svědomí nebo náboženskému vyznání.(nelze ohrozit život či zdraví pacienta)

Informovaný souhlas

- Článek 5 Úmluvy a §§ 28 a 34 zákona o zdravotních službách – 372/2011Sb.
- O povaze poskytované zdravotní péče a každého vyšetřovacího nebo léčebného výkonu, jakož i o jeho důsledcích
- O rizicích výkonu
- O alternativách výkonu
- O potřebném léčebném režimu
- O omezeních a doporučeních ve způsobu života

Informovaný nesouhlas

- Odmítá-li nemocný přes náležité vysvětlení potřebnou péči, učiní o tom písemné prohlášení-revers (dříve lékař si vyžádá)
- Odmítá-li podepsat, lze nahradit podpisem svědka
- Nikdy nestačí záznam do dokumentace

Kdy lze poskytovat péči bez souhlasu pacienta

- Řeší § 38/1 zák.372/2011 Sb.
- Pacienta lze bez jeho souhlasu nebo v případě nezletilého pacienta nebo pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům bez souhlasu zákonného zástupce hospitalizovat, jestliže
  - a) mu 1. bylo pravomocným rozhodnutím soudu uloženo ochranné léčení formou lůžkové péče,
  - 2. je nařízena izolace, karanténa nebo léčení podle zákona o ochraně veřejného zdraví,
  - 3. je podle trestního řádu nebo občanského soudního řádu nařízeno vyšetření zdravotního stavu,
- b) ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem návykové látky, pokud hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jinak, nebo
- c) jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas.

Neodkladná péče bez souhlasu pacienta

- § 38 odst.3 zákona o zdravotních službách
- Pacientovi lze bez jeho souhlasu poskytnout pouze neodkladnou péči, a to v případě
  - a) kdy zdravotní stav neumožňuje pacientovi tento souhlas vyslovit; tím není dotčeno dříve vyslovené přání podle § 36, nebo
  - b) léčby vážné duševní poruchy, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta.

Neodkladná péče o dítě

- Nezletilému pacientovi nebo pacientovi zbavenému způsobilosti k právním úkonům lze poskytnout neodkladnou péči bez souhlasu zákonného zástupce
- a) jde-li o případy léčby vážné duševní poruchy, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta.
- b) jde-li o zdravotní služby nezbytné k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví, nebo
- c) pokud je u něj podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání.
- Ohlašovací povinnost soudu – do 24 hodin péči bez souhlasu, omezení ve volném pohybu a ve styku s vnějším světem

Dříve vyslovené přání

- učiněno na základě písemného poučení pacienta o důsledcích jeho rozhodnutí, a to lékařem v oboru všeobecné praktické lékařství, u něhož je pacient registrován, nebo jiným ošetřujícím lékařem v oboru zdravotní péče, s nímž dříve vyslovené přání souvisí.
- mít písemnou formu a musí být opatřeno úředně ověřeným podpisem pacienta, platnost 5 let

Dříve vyslovené přání nelze respektovat:

- a) pokud od doby jeho vyslovení došlo v poskytování zdravotních služeb, k nimž se toto přání vztahuje, k takovému vývoji, že lze důvodně předpokládat, že by pacient vyslovil souhlas s jejich poskytnutím; rozhodnutí o nerespektování dříve vysloveného přání pacienta a důvody, které k němu vedly, se zaznamenají do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi
- b) pokud nabádá k takovým postupům, jejichž výsledkem je aktivní způsobení smrti
- c) pokud by jeho splnění mohlo ohrožit jiné osoby,
- d) nelze respektovat, pokud byly v době, kdy poskytovatel neměl k dispozici dříve vyslovené přání, započaty takové zdravotní výkony, jejichž přerušení by vedlo k aktivnímu způsobení smrti.
- Dříve vyslovené přání nelze uplatnit, jde-li o nezletilé pacienty nebo pacienty zbavené způsobilosti k právním úkonům.

Povinnost mlčenlivosti

- Řešeno v § 51 zák. 372/2011 Sb., který je v poměru *lex specialis* k zákonu o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb.
- Zdravotnický pracovník je povinen zachovat mlčenlivost o skutečnostech o kterých se dozvěděl při výkonu svého povolání („v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb“) kromě taxativně stanovených výjimek

Výjimky z povinné mlčenlivosti

- předávání informací nezbytných pro zajištění návaznosti poskytovaných zdravotních služeb,
- Souhlas pacienta s poskytnutím údajů
- Oznamovací povinnost dle právního předpisu
- Se souhlasem soudce v trestním řízení
- V nezbytně nutném rozsahu pro právní ochranu lékaře nebo ZZ v případě soudního sporu nebo trestního řízení

Výjimky podle jiných zákonů

- Zákon o Policii ČR – právo na informaci o době a místě poskytnutí zdravotní péče osobě, po které bylo vyhlášeno pátrání
- Právo na přístup k dokumentaci v rozsahu nezbytném pro identifikaci neznámé mrtvoly
- Zákon na ochranu proti návykovým látkám – právo sdělit výsledek odběru biologického materiálu tomu kdo jej nařídil
- Zákon o silničním provozu - § 89a („Lékař, který zjistí, že žadatel o řidičské oprávnění nebo držitel řidičského oprávnění...“)

Nahlížení do zdravotnické dokumentace, kopie, výpisy

- I bez souhlasu pacienta v nezbytném rozsahu subjekty uvedené v § 65 zákona č. 372/2011 Sb. například členové znaleckých komisí, disciplinárních orgánů komor, znalci, revizní lékaři ZP, apod.
- Studenti s písemným souhlasem pacienta
- ZZ povinno umožnit kopie a výpisy v přítomnosti zdravotnického pracovníka

Právo pacienta - dokumentace

- § 65 odstavec 1 zák.372/2011 Sb.
- Pacient (nebo zákonný zástupce) má právo nahlížet do své zdravotnické dokumentace, činit si z ní výpisy a kopie a zmocnit k tomu jiné osoby.
- Nemůže-li určit s ohledem na svůj stav, mají tato práva osoby jemu blízké
- Výjimka: autorizované psychologické metody a psychoterapeutické prostředky
- Lhůta: Do 30 dnů nedohodnou-li se jinak

Zdravotnická dokumentace a pozůstalí

- Pozůstalí jsou osoby blízké neurčil-li pacient za svého života jinak. Rozhodnutí pacienta má přednost.
- Právo nahlížet do zdravotnické dokumentace zemřelého včetně pitevního protokolu, činit kopie, získat informace
- Vyslovil-li pacient za svého života zákaz, lze poskytnout jen informace nezbytné pro ochranu zdraví pozůstalých

Hlášení o útěku pacienta

- Pokud pacient svévolně opustil lůžkové zdravotnické zařízení a přerušением poskytování zdravotních služeb je vážně ohroženo zdraví nebo život pacienta nebo třetích osob, je poskytovatel povinen informovat:
  - a) osobu určenou pacientem k podávání informací, manžela, rodiče, jinou blízkou osobu, je-li známa
  - b) Policii ČR

Zákon o ZZS -Výjezdové skupiny

- Nejméně 2 členné RLP, RZP i RV
- Povinnost výjezdu do 2 min od pokynu operátora
- **Právo vstupovat** do cizích objektů, obydlí a na cizí pozemky, pokud se tam dle dostupných informací nachází osoba, které má být neodkladná péče poskytnuta
- **Právo požadovat** od FO v místě události nebo v blízkosti **osobní nebo věcnou pomoc** nezbytně a bezprostředně nutnou k poskytnutí ZZS
- **Právo požadovat** od FO a PO **informace nezbytné k poskytnutí ZZS**, vyžaduje-li to účinná ochrana lidského života a zdraví

Vedoucí výjezdové skupiny

- Právo vedoucího výjezdové skupiny rozhodnout o neposkytnutí neodkladné péče pokud by byly bezprostředně ohroženy životy nebo zdraví členů VS, nebo pokud by bylo třeba poskytnout neodkladnou péči, k jejímuž poskytnutí nebyli členové VS vycvičeni, vyškoleni nebo vybaveni vhodnými technickými prostředky
- Povinnost neprodleně oznámit operačnímu středisku včetně důvodu

Právní ochrana zdravotníků

- Nový trestní zákoník – vražda, ublížení na zdraví a vyhrožování spáchané na zdravotníkovi = sazba jako u úřední osoby, ale jen stane-li se „při výkonu povolání“
  - Útok bez ublížení je nadále přestupkem
Trestný čin nebezpečné pronásledování
- Povinnost Policie ČR na vyžádání zakročit – preventivně zabránit trestnému činu, přestupku – operační důstojník KŘ a PP

Ochrana osobnosti zdravotníka

- Mediální zákony – právo na odpověď a na dodatečné sdělení nutno uplatnit do 30 dnů – stejně hodnotný vysílací čas a místo
- Právo podat žalobu na ochranu osobnosti
- Právo žaloby na ochranu právnické osoby
- Možnost trestního oznámení pro pomluvu

Právo na fyzickou sebeobranu

- Podmínky nutné obrany podle zákona:
- 1. Útok musí přímo hrozit nebo trvat
- 2. Obrana nesmí být ZCELA ZJEVNĚ nepřiměřená způsobu útoku (nemusí být tedy rozhodně „přiměřená“) – nálezy ÚS
- Tedy: útok lze odvracet, nikoli oplácet, obrana nesmí být zcela jasně neúměrná

Krajní nouze

- Podmínky krajní nouze:
- 1. Je odvraceno přímo hrozící nebezpečí
- 2. Nebezpečí nelze odvrátit jinak
- 3. Ten komu nebezpečí hrozí, není povinen jej snášet
- 4. Následek způsobený odvracením nebezpečí není ZŘEJMĚ stejně závažný nebo závažnější, než ten, který hrozil

Povinnost první pomoci

- § 49 odstavec 1 písmeno b) zákona o péči o zdraví lidu č. 20/1966 Sb.:
- „ Zdravotnický pracovník je povinen poskytovat neprodleně odbornou první pomoc každému, jestliže by bez této pomoci byl ohrožen jeho život nebo vážně ohroženo zdraví a není-li pomoc včas dosažitelná obvyklým způsobem, a zajistit mu podle potřeby poskytnutí zdravotních služeb“

Děkuji za pozornost

- Doporučuji praktickou příručku pro lékaře a zdravotníky
- Lékař a právo, autor JUDr. Jan Mach
- Univerzita medicínského práva, kolektiv autorů
- Lze objednat v nakladatelství Grada
- obchod@grada.cz